

nomske nužnosti i empirijskih fenomena, možda nikada nije prevladana. Ali između ranog devetnaestog i kasnog dvadesetog stoljeća, kada se pojavljuje teza o mogućem nestanku društva, nije se pojavilo ni jedno nadmoćnije rješenje koje bi dokazalo tu neizbježnost. Sve dok se to ne dogodi društvo nije potpuno nestalo.

Na isti način Wagner obrađuje i pojmove **politika i modernost**. Pokazuje kako političke kontekste uvijek valja imati na umu pri razumijevanju socioloških teorija i pojmova. Politika je, kaže on, »organizacija modernosti« i bez obzira na to je li ona liberalna, republikanska, birokratsko-racionalna, socijalno-državna itd., njezino kontekstualno polje nedvojbeno utječe na tematska usmjerenja i shvaćanja zadataka sociologije. Zar o tome najbolje ne svjedoče kontekstualni politički utjecaji na misao Durkheima, Webera, Pareta, Parsonsa itd? Što se pojma modernosti tiče, Wagner smatra potrebnim izdvojiti ga kao zasebnu temu jer na kraju želi precizirati u kojim se konceptualnim okvirima kreću njegova razmišljanja. Značenje modernosti tvore dvije komponente: ideja autonomije ljudskih bića kao spoznajnih i djelatnih subjekata i ideja racionalnosti svijeta, njegove načelne inteligibilnosti. Još određenije, modernost je situacije u kojoj ljudska bića ne prihvaćaju nikakva izvanjska jamstva sigurnosti svoje spoznaje, održivosti svojih političkih poredaka i postojanosti vlastitog življenja. Ukratko, to je situacija u kojoj su ljudi uvjereni da sami postavljaju pravila i zakone svog odnošenja prema prirodi, zajedničkom življenju i samospoznaji. Wagner upozorava da je konceptualno relevantno praviti razliku između **modernog društva i modernosti**. Moderno društvo označava društveni poredak koji svoju modernost zadobija »iz posebnog strukturalnog i institucionalnog aranžmana«. U tom sklopu modernost je shvaćena kao ostvareni i određivi društveni oblik. No, u drugom, prethodno već spomenutom smislu, modernost se odnosi na

situaciju ili stanje koje stvaraju ili iznalaze sama ljudska bića. »Ta je situacija«, dodaje Wagner, »podložna različitim tumačenjima i osporavanjima. Jer koliko god bio autonoman u svom sučeljavanju s nepredvidljivim događajima, u svojoj vladavini, odnos čovjeka prema svijetu i sebi samome stalno je potencijalno problematičan«.

Rade Kalanji

Etienne Balibar

NOUS, CITOYENS D'EUROPE

Les frontières, l'Etat, le peuple

Editions La Découverte, Paris 2001, 322 str.

Autorska i socijalnoteorijska reputacija Etiennea Balibara poznata je na dva načina. S jedne strane, on je pripadnik Althusserova strukturalističkog kruga i koautor ambicioznog, strukturalistički usmjerenog djela **Kako čitati Kapital** (1965), u kojemu je izložio svoju interpretaciju historijskog materijalizma. Na toj su interpretativnoj crti i njegove knjige: **Pet studija o historijskom materijalizmu** (1974), **Marx i kritika politike** (1979), **Spinoza i politika** (1985). S druge strane, Balibar se od kraja osamdesetih godina intenzivno bavi pitanjima koja u tom razdoblju pojačano zaokupljaju socijalnoteorijsku misao, a to su prije svega pitanja nacije i nacionalizma, države i suvereniteta, Europe i europskog zajedništva itd. U tom su smislu zapažen odjek izazvale njegove knjige: **Rasa, nacija, klasa. Dvojbeni identiteti** (1988), **Granice demokracije** (1992), **Građansko pravo. Kultura i politika u demokraciji** (1998). Tom tematskom krugu pripada i knjiga **Nous, citoyens d'Europe. Frontières, l'Etat, le peuple (Mi, građani Europe. Granice, država, narod)**. Knjigu tvori dvanaest poglavlja: *Homo nationalis. Antropološki nacrt nacije kao oblika, Identitet/Normalnost, Državlansko pravo ili apartheid, Držav-*

